

Dönem : 1

Toplantı : 2

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 329

Askerî mahkemeler kuruluş ve yargılama usulü kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/547; C. Senatosu 1/312)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 496)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 6865 - 39280

24 . 10 . 1963

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 24 . 10 . 1963 tarihli 157 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilen, Askerî mahkemeler kuruluş ve yargılama usulü kanunu tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Millet Meclisi Başkanı Y.
Mekkî Keskin

Not: Bu tasarı 18 . 9 . 1963 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 22,24 . 10 . 1963 tarihli 155 ve 157 nci birleşimlerinde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 496)

Geçici Komisyon raporu

Cumhuriyet Senatosu
Geçici Komisyonu
Esas No. 1/312
Karar -No. 2

25 . 10 . 1963

Yüksek Başkanlığa

T. C. Anayasasının geçici 7 nci maddesi hükmüne göre 2 yıl içinde çıkarılması gereken kanunlardan, Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü kanunu tasarısının tümü üzerinde Millet Meclisinde yapılan müzakereler sonunda Millet Meclisince bazı maddeler üzerinde yapılan değişikliklerle kabul edilen metni incelemek üzere, Yüksek Senatamızın 24 . 10 . 1963 tarihli toplantısında kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuz 25 . 10 . 1963 tarihinde toplanarak Millet Meclisince kabul edilen metni Hükümet temsilcileri de hazır buldukları halde incelenmiştir:

Gerek metnin tümü ve gerek maddeler üzerinde yapılan görüşmeler sonunda Komisyonumuzca metin üzerinde bir değişiklik yapılmasına lüzum görülmemiş ve Millet Meclisi Geçici Komisyonunun tümü ve maddeler hakkındaki hazırladığı gerekçeler Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

Ancak, şu noktayı da belirtmek isteriz ki, bir kaç madde üzerinde verilen önergelerle yapılan değişiklik haric olmak üzere Millet Meclisinde tasarının tümü hakkında müzakere yapılmakla yetinilmesine kadar verilmiş ve maddeler üzerinde görüşme yapılmamıştır.

Anayasanın geçici 7 nei maddesine göre iki yıl içerisinde çıkarılması gereken kanunlar arasında mühim bir mevki işgal eden bu kanun tasarısı ile Askerî yargı usulünde ehemmiyetli değişiklikler yapılmaktadır. Bu değişikliklerin yapılmasını zorumlu kılan hüküm yine Anayasanın 138 nei maddesinin askerî mahkemelerin terekübü tarzına taallük eden âmir hükmüdür. Halen yürürlükte olan ve askerî mahkemelerin kuruluşuna ilişkin hükümleri de ihtiva eden Askerî Muhakeme Usulü Kanununun Anayasanın 138 nei maddesiyle bağdaşması mümkün bulunmayan hükümler ihtiva eylemiş karşısında askerî yargının yürütülmemesi ve işliyemez bir hale gelmesi veya ileri sürülmesi melhûz yetkisizlik iddiaların yüzünden birçok güçlükler doğması ihtimali karşısında bu kanun tasarısının Millet Meclisinde olduğu gibi Yüksek Senatoda tümünün müzakeresi ile ıktifa edilmesini arz olunan hal ve icaba uygun bulunacağı da Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesine delâletleri ricasıyla Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Geçici Komisyon

Başkanı	Sözcü	Kâtip	
Tabîî Üye	Cumhurbaşkanıca S. Ü.	Ordu	Samsun
P. Özdilek	Â. Artus	Z. Kumrulu	C. Tokgöz
	Aydın	Tabîî Üye	
	O. S. Sarıgöllü	S. Karaman	

Kalem Kuruluşu

MADDE 7. — Askerî mahkemeler ile askerî savcılıklarda birer kalem teşkilâtı kurulur. Her kalem teşkilâtında birer başkâtip ile yeteri kadar kâtip bulunur. Ayrıca lüzum halinde er, erbaş ve astsubaylar veya sıkıyönetim ve savaş halinde subaylar kalemlerde görevlendirilebilirler.

Kalem teşkilâtının ve personelinin görev ve sorumlulukları bir yönetmelikle düzenlenir.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum âmiri

MADDE 8. — Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri bir suçun işlendiğini öğrendiklerinde, askerî savcıya soruşturma açtırır ve yapılmakta olan soruşturma hakkında askerî savcıdan her zaman bilgi isteyebilirler. Ancak, başlamış olan soruşturmanın cereyanına karışamazlar.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerinin refakatlerindeki adlî müşavirler, bu yetkilerinin kullanılmasında bu komutan ve askerî kurum âmirlerinin yardımcısıdır ve kanun yollarına başvurmada adı geçen komutan ve askerî kurum âmirleri adına ilgili soruşturma ve dâva dosyalarını incelemeye yetkilidirler.

Kıta komutanının ve askerî kurum âmirinin kanuni ve şahsi engelleri yetkilerinin kullanılmasına imkân vermez ise bu yetkiler kanuni vekillerine geçer.

Dâvaların geri bırakılması

MADDE 20. — Muvazzaf ve yedek er ve erbaşların ve yedek subay ve yedek askerî memurların askere girmeden veya silâh altına çağrılmadan önce yukarı haddi bir yıla kadar şahsi hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlara ait dâvalarda ilk ve son soruşturma işlemleri askerliklerini bitirmelerine kadar geri bırakılır.

Askerlikten tard ve ihracı gerektiren suçlardan sanık yedeksubay, yedek askerî memur ve yedek astsubaylar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Yedek asker kişilerin askerî hizmet esnasında sadece Türk Ceza Kanununa veya diğer ceza kanunlarına aykırı eylemlerinden dolayı askerliklerini bitirmelerinden sonra Adliye mahkemelerine verilebilirler.

Savaş halinde, silâh altında bulunan veya silâh altına çağrılan bütün asker kişiler aleyhine adliye mahkemelerinde kovuşturma yapılacak suçlardan ağır hapis ve aşağı haddi beş sene ve daha ziyade hapis cezasını gerektirenler müstesna olmak üzere, sanık buldukları diğer suçlara ait dâvalarda ilk ve son soruşturma işlemleri barışa veya askerliklerinin bitimine kadar geri bırakılır.

Savaş halinde bütün asker kişilerin askerî mahkemeye tabi suçları için yapılacak soruşturmada yazılı suçlar haric olmak üzere hazırlık soruşturması ve duruşma işlemleri barışa veya askerliklerinin bitimine kadar geri bırakılır. Ancak nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri askerî menfaat ve zorunluklar karşısında geri bırakma hükümlerinin uygulanmasını askerî savcıdan istiyebilir.

A) Ağır hapis ve aşağı haddi beş sene ve daha ziyade hapis cezasını gerektiren suçlar,

B) Askerî Ceza Kanununun 3 nci babının birinci, üçüncü (63/1, 76, 77 nci maddeleri hariç), dördüncü, beşinci (82, 83, 84, 95 nci maddeleri hariç), yedinci fasıllarında yazılı suçlar,

C) Askerî Ceza Kanununun 130, 131, 137 ve 152 nci maddelerinde yazılı suçlar.

Geri bırakma süresi içinde zaman aşımı işlemez.

Asker kişi olmıyan sanıkların getirilmesi

MADDE 82. — Asker kişi olmıyan sanıklar, sorgu için davetiye ile çağrılırlar. Gelmezlerse, zorla getirilecekleri davetiyeye yazılır.

Hakkında tutuklama müzekkeresi kesilmesi için yeter sebepler bulunan sanık zorla getirilebilir.

İhzar müzekkeresinde sanığın açık kimliği, şekli ve kendisine yöneltilen suç ve zorla getirilme sebepleri ile nereye ve ne zaman teslim edileceği belirtilir.

Savaş halinde asker kişi olmıyan sanıklar zorla getirilebilirler.

İhzar müzekkeresiyle yakalanan bir sanık derhal ve nihayet 24 saat içinde ihzar müzekkeresi çıkaran makama teslim edilemeyeceği anlaşılırsa en yakın askerî mahkeme ve buna imkân olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimi önüne çıkarılır.

İhzar müzekkeresi ile ancak bu süre içinde hürriyetinden yoksun bırakılabilir.

Savunucular

MADDE 86. — Savunucu, avukatlık veya dâvavekilliği etmeye kanunen yetkili olan kimse-lerden tutulur.

Askerî mahkemenin bulunduğu yerde avukatlık veya dâvavekilliği etmeye kanunen yetkili kimse yoksa, hukuk fakültesini bitirmiş subaylar (askerî hâkim ve askerî savcı ile yardımcıları hariç) ve bunlar da yoksa diğer subaylar savunucu tutulabilirler.

Subaylar, savunmayı kabul etmeleri için en yakın âmirinin iznini almak zorundadırlar. Askerî mahkemelerin doğrudan doğruya tutacağı savunucular, askerî mahkemenin bulunduğu yerde olan veya askerî mahkemeye en yakın bulunan barolar ile haberleşilerek seçilir. Bunlar hizmetten kaçınmazlar.

Suçların ihbarı

MADDE 93. — Askerî suçlara dair asker kişiler tarafından yapılacak sözlü ve yazılı ihbar ve şikâyetler silsile yolu ile sanığın âmiri olan askerî makama yapılır.

Sözlü ihbarlar üzerine tutanak düzenlenir.

Kovuşturulması şikâyete bağlı suçların şikâyetinde de aynı hüküm uygulanır.

Asker kişilerden başkası tarafından yapılacak sözlü veya yazılı ihbar ve şikâyetler, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri dairesinde yetkili makamlara veya sanığın âmiri olan askerî makama yapılır.

Duruşma gününün ve subay üyenin tesbiti

MADDE 116. — Duruşmanın yapılacağı günün tâyini ve subay üyenin tesbit edilip, yazılı olarak bağlı olduğu askerî birlik komutanı veya askerî kurum âmiri aracılığı ile çağırılması askerî mahkeme kıdemli askerî hâkimi tarafından yapılır.

Ağır cezalı veya genel ahlâka aykırı olan suçlar ile tutuklu işlerin dâvaları önce görülür.

Yayın yasağı

MADDE 142. — Kapalı yapılan yargılamanın yayımlanması yasaktır.

Açık yapılan yargılamaların yayımı; milli güvenliği veya genel ahlâkı korumak, kişilerin hayiyet şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı, suçsuz kişilerin suçlu duruma düşmesini veya gerçek suçluların kurtarılmasını önlemek için askerî mahkemenin kararı ile yasaklanabilir.

Bu konuda verilecek karar açık olarak tefhim edilir.

Yasağa aykırı olarak hareket edenler hakkında Basın Kanunu hükümleri uygulanır.

Temyiz evrakının yollanması

MADDE 216. — Temyiz dilekçesini ve beyanını ve varsa lâyihasını ve kendiliğinden Temyize tabi hükümleri, askerî savcı dosyaları ile beraber Askerî Yargıtay Başsavcılığına gönderir. Başsavcı inceleme sonucunu gösteren bir tebliğname ile evrakı Askerî Yargıtay Başkanına verir.

Yazılı emir ile bozma

MADDE 243. — Askerî mahkemelerden verilen ve Askerî Yargıtayda incelenmeksizin kesinleşen karar ve hükümlerde kanuna aykırılık bulunduğunu öğrenen Millî Savunma Bakanı, o kararın veya hükmün bozulması için Askerî Yargıtaya başvurması için Askerî Yargıtay Başsavcısına yazılı emir verebilir. Bu emirde bozulmayı gerektiren sebepler gösterilir.

Askerî Yargıtay Başsavcısı tebliğnamesine yalnız bu sebepleri yazar ve dosyayı Askerî Yargıtay Başkanlığına verir.

Askerî Yargıtay, ileri sürülen bu sebepleri yerinde görürse kararı veya hükmü bozar.

Askerî mahkemenin dâvanın esasını da çözümliecek şekilde verdiği hükümlerin bu suretle bozulması ilgili kimselerin aleyhine etki yapmaz.

Bozulma bu kimselerin lehine olduğu takdirde aşağıdaki işlem yapılır :

A) Yerinde görülen bozulma sebepleri hükümlü olan kimselerin cezasını tamamiyle kaldırması gerekiyorsa Askerî Yargıtay, önce hükmolunan cezanın çektirilmemesini kararında ayrıca yazar,

B) Yerinde görülen bozma sebepleri hükümlünün cezasının tamamiyle kaldırılmasını gerektirmeyip daha hafif bir cezanın uygulanmasını gerektiriyorsa Askerî Yargıtay uygulanmaması gereken cezanın ne olduğunu kararında gösterir.

Eğer, bozma dâvanın esasını çözmeyen kararlara dair ise yeniden yapılacak inceleme ve soruşturma sonucuna göre gerekli karar verilir.

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu mahkemelerin kurulması ile mevcut adli âmirliklerin ve askerî mahkemelerin görev ve yetkileri kendiliğinden sona erer.